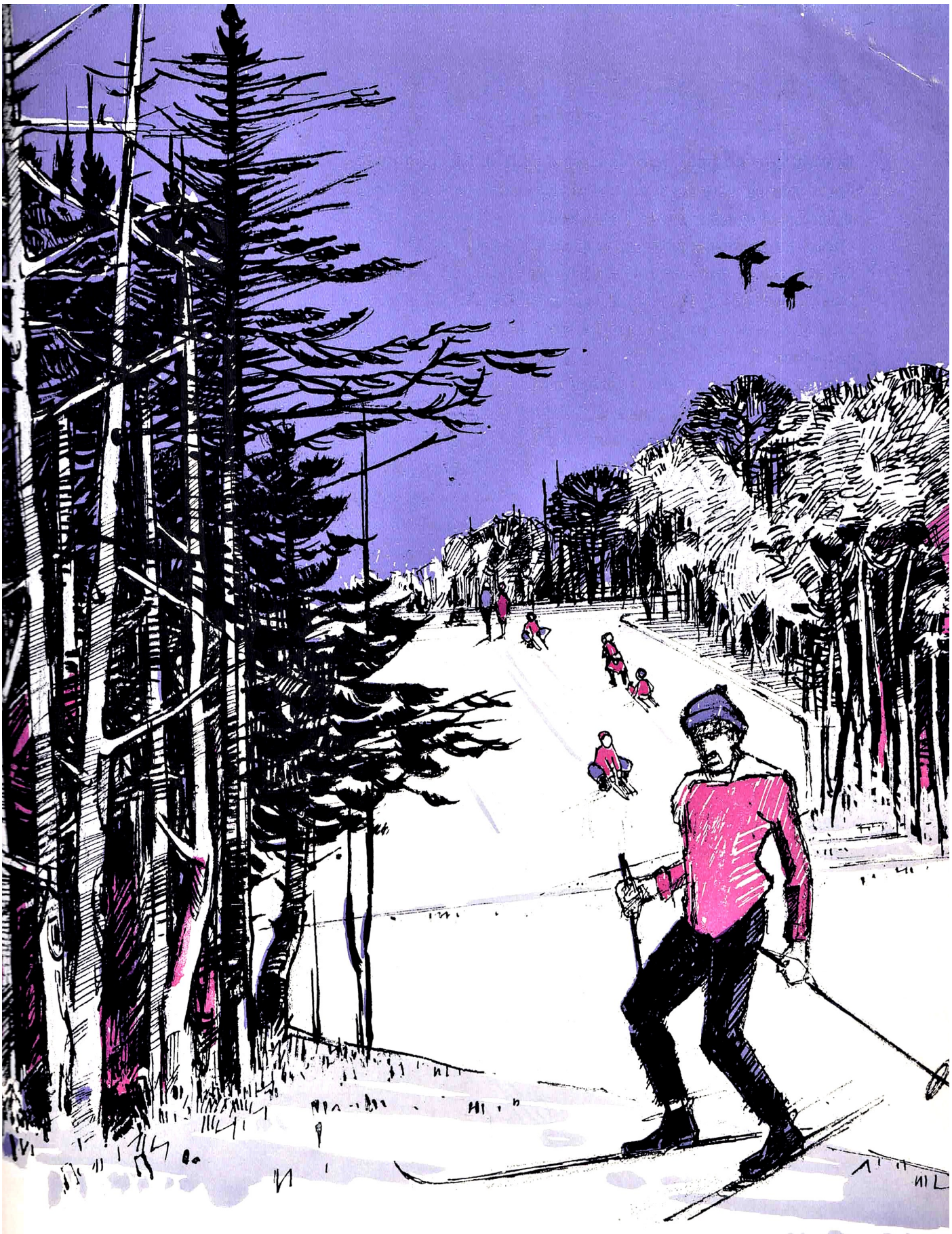

ESBJERG

BY- OG ERHVERVSØKONOMISKE OVERSIGTER

MARTS 1963

En del af dette tidsskrifts spalter er blevet overladt til folk, der i det daglige arbejder og virker for at skabe rekreative områder for befolkningen i almindelighed og esbjergenserne i særdeleshed.

Idet jeg fremsætter et ønske om, at de nævnte spalters indhold må blive læst af så stor en kreds som muligt, udtaler jeg samtidig håbet om, at det læste vil bundfælde sig i så høj grad, at de mennesker, der på den ene eller anden plads arbejder med disse problemer, må få den forståelse og støtte, de fortjener.

Det er ikke tilstrækkeligt, at et samfund udvikler sig på det rent tekniske og materielle felt. Der skal gives muligheder for, at vor tids travle — undertiden nærmere fortravlede — mennesker i fritiden, der jo stadig vil blive større og større, kan søge hvile og afslapning i naturen, på idrætspladserne, i kolonihaver og i grønne områder. Vore børn skal have lejlighed til at tumle sig i frie og dog beskyttede omgivelser, og de medborgere, der på grund af sygdom eller alder ikke kan tilbagelægge større afstande, skal have adgang til arealer, der ikke kun består af fliser og brosten.

Kan man samles om disse ønsker og mål, vil det være nødvendigt, at det offentlige tager hånd om udviklingen og griber aktivt ind, så mulighederne for ophold i naturen ikke begrænses af private interesser — og kommunerne har her en speciel pligt til at være med i arbejdet.

Esbjerg kommune har gennem mange år søgt at løse sin del af opgaven — vel ikke til fuld tilfredshed for alle — men der er dog nået en del, hvilket vil kunne ses af de nævnte artikler.

I den kommende tid vil nye opgaver melde sig — den stadigt voksende befolknings behov for rekreative områder vil stige, og det vil efter min opfattelse være absolut nødvendigt, at behovet søges dækket, og at de nødvendige penge stilles til rådighed.

Forståelsen for dette vil blive større, når dette tidsskrift læses.

Esbjerg byråds ønsker om at følge den hidtidige linie m. h. t. at gøre byen på den barske, men dejlige jyske vestkyst til en køn by med adgang til smukke omgivelser vil derved få endnu bedre støtte fra borgerne — til glæde for alle, der har sans for natur, grønne plæner, planter og blomster.

formand for udvalget for skove og lystanlæg.

»ESBJERG«

er udgivet af Esbjerg byråd og Esbjerg erhvervsråd og redigeret af stadsdirektør Borchorst og erhvervsrådssekretær Ejgil Rasmussen.

Hæftet bringer by- og erhvervsøkonomiske artikler og oversigter fra Esbjerg by. Det udsendes gratis til interesserede ved henvendelse til ekspeditionen: Esbjerg erhvervskontor, Torvet, telefon 2 55 99.

INDHOLD

Forsiden:
Kælkebakken i Vognsbøl park tegnet af Erling Juhl.

Forord ..... side 2

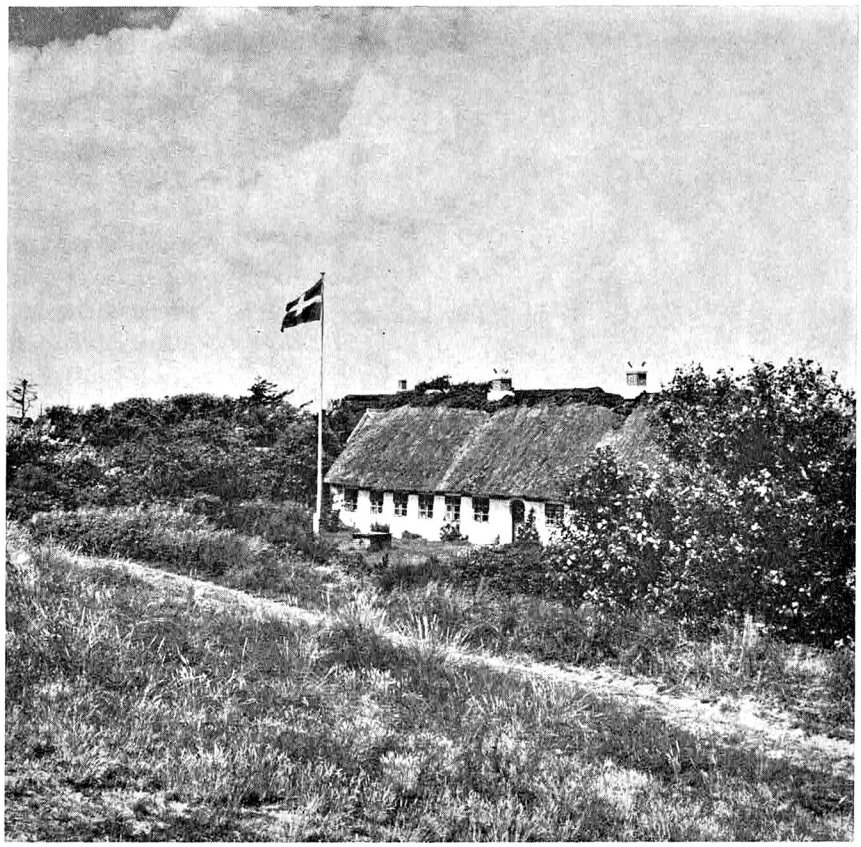
Esbjergs rekreative områder ..... » 3

Pelsværk i verdensklasse » 15

Ørreder ..... » 17

Indkomstforholdene i Esbjerg i 1961 ..... » 19

I sikker havn i Esbjerg... » 24

Esbjergs rekreative områder

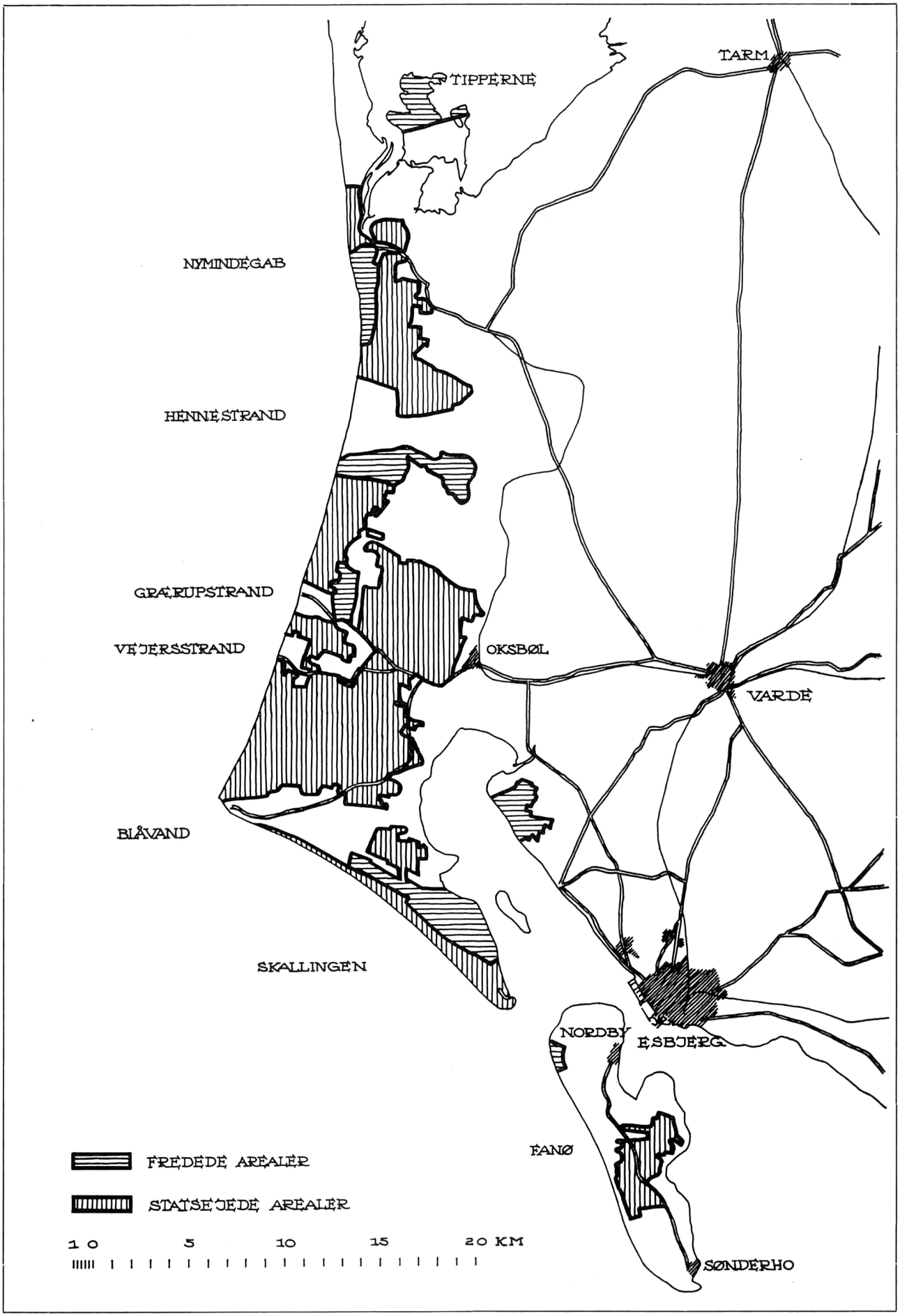
Naturparker.

AF JØRGEN ANDERSEN
Sekretær for fredningsplan-udvalget for Ribe og Ringkøbing amter.

I efterfølgende artikel nævner plantør Thomsen begrebet »naturpark«. Men hvad er en naturpark? Ordet kender vi jo mange steder fra, men begrebet er forholdsvis nyt, og man hører mange forskellige opfattelser heraf. I Amerika og Rusland har man igennem de sidste 50 år på vidt forskellig måde oprettet og udstyret parker, som alle vil kunne dækkes af betegnelsen »naturpark«.

I Europa gøres der for tiden store anstrengelser for at fremskynde og samarbejde bestræbelserne med fastlæggelse og udbygning af landskabsområder til naturparker. I England og Sverige har man i mange år beskæftiget sig med sikring og anlæg af sådanne naturparker. Lüneburger Heideparken, som blev påbegyndt 1909 og nu omfattende 200 km², er en af de kendteste i Tyskland, hvor man i dag har nået at sikre yderligere 20 særprægede områder gennem en særlovgivning. Den yngste tyske naturpark er Nordeifelparken, som sikredes ved en forordning i 1960, beliggende umiddelbart op til den belgiske og hollandske grænse. Ved et møde i foråret 1962 indledtes et samarbejde, således at store strækninger af de tilstødende særprægede områder i Belgien får samme fredningsbestemmelser. Plantør Thomsen nævner også Holland, der har meget store naturparker, de kendteste er De Veluwe-parken og De Kennemer Duinenpark. (Hollands samlede areal udgør 33.000 km², heraf er ca. 2000 km² fredet på den ene eller den anden måde).

I 1956 udsendtes et værk med følgende titel: »Derniers Refuges« Atlas des Réserve naturelle dans le Monde, udgivet af L' Union internationale pour la Conservation de la Nature et de ses Ressources, der beskriver bestående naturparker i hele verden. I 1960 udkom en bog, udarbejdet af professor Walter Strzygowski i Wien, med titlen: »Europa braucht Naturparke«. Heri findes en samlet oversigt over bestående og forslag til nye naturparker i Europa. Som indledning har forfatteren forsøgt at opstille en systematik over parker, deres formål og udstrækning, retsgrundlag, ejen-

TARM
TIPPERNE
NYMINDEGAB
HENNESTRAND
GRÆRUPSTRAND
VEJERSSTRAND
OKSBØL
VARDE
BLÅVAND
SKALLINGEN
NORDBY
ESBJERG
FANØ
SØNDERHO
FREDEDE AREALER
STATSEJEDE AREALER
1 0 5 10 15 20 KM

domsforhold, land- og skovbrugsdrift, jagtmuligheder, trafikforhold, overnatningsmuligheder m. v. og henstiller, at man på andre sprog forsøger at opstille tilsvarende formålsbegreber for at finde frem til internationalt anerkendte definitioner og dermed gennem publicering muliggøre et samarbejde. I denne opstilling er intet sted anført noget om mindstestørrelsen for en naturpark, men dog skønner forfatteren efter en omhyggelig behandling af emnet, at et minimum må være 200 km², i hvert fald for parker uden naturlige grænser, modsat f. eks. naturparker omgivet af vand. I et sådant område skulle det være muligt at indordne et vejnet, som skaber mulighed for opsamling af det store besøg på en sådan måde, at også de mennesker, som søger ensomhed og ro, vil kunne »huses« i området.

Professor Strzygowskis bog indeholder forslag til 240 naturparker i Europa. Blandt disse forslag nævnes også 7 steder i Danmark, her er området mellem Tipperne og Skallingen medtaget.

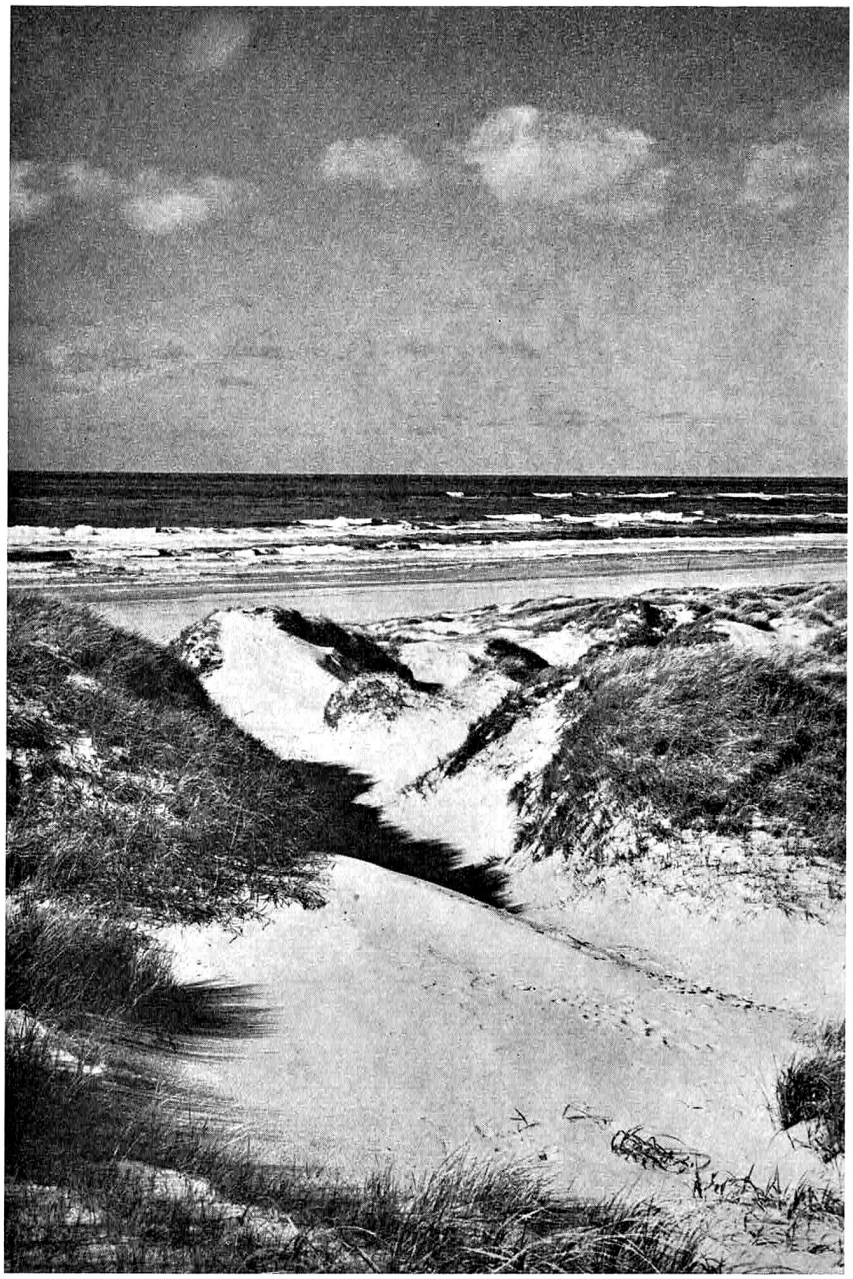
Som udgangspunkt for udvælgelsen af et område til naturpark må opstilles nogle krav, som alle gerne skal kunne udfyldes.

Området skal være:

1. landskabeligt smukt og forholdsvis uberørt (ubebygget).
2. Mindst 200 km², såfremt det ikke er omgivet af vand.
3. Karakteristisk i sin skønhed (eventuelt nationalt særpræget).
4. Velegnet til rekreative formål i den frie natur.
5. Tilkørselsforholdene skal være gode.

I den engelske lovgivning til sikring af naturparkområder hedder det således:

»Et område af større omfang, som er landskabelig smukt og forholdsvis uberørt (ubebygget), og hvis karakteristiske skønhed må sikres til fordel for almenvellet. De til sikringen nødvendige forholdsregler skal samtidig indeholde bestemmelser for i videste udstrækning at skabe rekreationsmuligheder i den frie natur, samtidig med at flora og fauna såvel som bygninger og anlæg af arkitektonisk og historisk værdi bliver fredet (beskyttet) uden at gribe forstyrrende ind i den stedlige udnyttelsesform (landbrug, skovbrug el. lign.)«.

Der findes endnu store uberørte klitområder.

Man har i disse bestemmelser taget fuldt hensyn til den lokale befolknings interesser, samtidig med at man sikrer de landskabelige værdier. Desværre kan tilsvarende fredninger ikke gennemføres her i landet med de nugældende love.

De tidligere naturfredningslove har i stort omfang kun sikret naturen mod menneskers indgriben eller fredet arealer til specielle formål af særlig videnskabelig interesse.

Sådanne områder kan ikke benyttes til rekreative formål, da dette vil stride imod selve fredningens mening, desuden er de ældre fredninger oftest af meget ringe udstrækning og i mange tilfælde vanskeligt tilgængelige.

Tænker man sig de forannævnte krav til en naturpark opstillet over for området fra Tipperne til Skallingen, må man sige, at dette område opfylder kravene. Arealet udgør ca. 400

I området findes omfattende arealer af denne art.

km², og dets særlige skønhed, særprægede natur samt fremragende badestrande gør, at arealet i hvert fald må sikres til rekreativ udnyttelse såvel som til sommerhusbebyggelse, campingpladser og opholdssteder for endagsturister, hvilket kan ske uden tilsidesættelse af de virkelige landbrugsinteresser.

Området indeholder mange klitplantager, og statens samlede ejendom udgør i dag ca. 140 km², altså ca. ⅓ af området. Hertil kommer, at store arealer er fredet i henhold til sandflugtsloven eller naturfredningsloven eller fra privat side. Desuden findes i området 75 gravhøje plus yderligere enkelte fortidsminder.

Med den stærkt stigende befolkningstilvækst, den fortsatte automatisering og de stigende muligheder for masseflytninger af mennesker på kortere og kortere tid går vi en tid i møde, som vil stille store krav til det offentlige med hensyn til rekreationsområder for de udvidede week-ends og den nødvendigvis kommende feriespredning mange friluftssøgende mennesker.

I Amerika har man fra nationalparkerne en statistik, som fortæller lidt om det stigende besøg, idet man i 1920 talte 1 mill. besøgende. I 1936 10 mill., og man skønner i 1966 at nå tallet 80 mill. I år 2000 vil USA's befolkningstal være nået til 350 mill. med et skønnet årsbesøg i nationalparkerne på 100 mill. Hertil må yderligere bemærkes, at tilkørselsstrækningen gennemsnitlig ligger på 1000 km.

Overført på Danmark kan der om 10—20 år ske den store ændring i »bil«-mentaliteten, at folk kører ud til naturen for til fods at nyde den, i hvert fald tror jeg, at mange områder, som i dag ligger ganske upåagtede hen, hurtigt kan få interesse som udflugtssteder.

Hvad kan Danmark tilbyde såvel vor egen befolkning som den stadig stigende strøm af turister? Jeg ser her helt bort fra Tivoli, Den lille Havfrue og andre skabte seværdigheder. Vi har vore badestrande med det friske vand, den hvide sandstrand og de dejlige klitter.

Mange steder umiddelbart op til klitrækkerne støder de store og desværre meget brandfarlige plantagestrækninger, som oprindeligt for ca. 100 år siden anlagdes af dæmpningshensyn i vandreklitterne.

I de seneste år er der her foretaget ny plantning af løvtræer, og den således fremelskede blandskov er landskabelig set af meget stor værdi; desuden medvirker løvtræerne samtidig til nedsættelse af brandfaren. Mange steder på vestkysten, f. eks. i Esbjerg kommunes plantage ved Sjelborg, har man med held gennemført et plantningsarbejde med forskellige arter løvtræer langs veje og stier, som gør plantagen meget bedre egnet som rekreativt område.

Desuden har vi et veludviklet vejnet, som forbinder vore hovedlandeveje med dette ensformigt flade og dog så afvekslende landskab, hvor klitter, søer, vandløb, moser og enge afbrydes af kultiverede engdrag og velplejede marker.

I de sidste 20 år er der gennemført meget omfattende afvandings- og kultiveringsarbejder i Vestjylland til stor gavn for landbruget, men man må skønne, at de endnu vandlidende are-

aler ved en afvanding kun vil opnå en mindre forbedring af udnyttelsen, men aldrig opnå at blive virkelig gode landbrugsjorder. Da afvandingen er til skade for såvel det stationære som det trækkende fuglevildt og den øvrige fauna, for slet ikke at tale om dens følger for vor specielle flora for disse områder, ville det måske være rigtigst at tage de ovennævnte ting med i bedømmelsen, såfremt denne kultiveringsform skal fortsætte.

Disse landskaber, som tidligere kun havde interesse for få virkelige naturelskere og naturforskere, har i dag fået en stor tiltrækningskraft på næsten alle befolkningslag.

Den indtil nu gennemførte sommerhusbebyggelse er kun ganske ubetydelig i sammenligning med de kræfter, som i dag sætter ind på at privatisere den endnu tilbageværende del af vore store nationale skat, kystlandskabet.

Med loven om forbud mod udlændingekøb af dansk ejendom sattes en — måske kortvarig — bom for opkøb af ejendomme, men de danske interesser er til gengæld blevet vakt og det i et omfang, så det vanskeligt lader sig gøre med de gældende love at forhindre ikke alene en privatisering, men også en fuldstændig ødelæggelse med bebyggelse af netop de områder, hvis naturskønhed og egenart er områdernes største værdier. Derfor har man i naturfredningsloven af 1959 givet mulighed for ministeren at nedsætte fredningsplanudvalg, hvis opgave det er at udarbejde planer til sikring af landskabet. Ved planlægningen søges særligt smukke landskaber friholdt for bebyggelse. Områder, hvor en hensigtsmæssig sommerhusbebyggelse kan placeres, udlægges til dette formål, ligesom velegnede arealer til bade- og opholdspladser for almenheden udlægges.

Dette arbejde er for området fra Skallingen til Tipperne snart tilendebragt, og man har forsøgt med de muligheder, naturfredningsloven indeholder, at skabe et sammenhængende naturparklignende område, som kan rumme mange sommerhuse, mange campingpladser og pladser til alle dem, der kun ønsker at aflægge et kort besøg i området, specielt på en sådan måde at ingen ubevidst skulle kunne genere hinanden, og så skulle der endda være god plads til os alle.

Skove og hedearealer.

AF C. C. THOMSEN

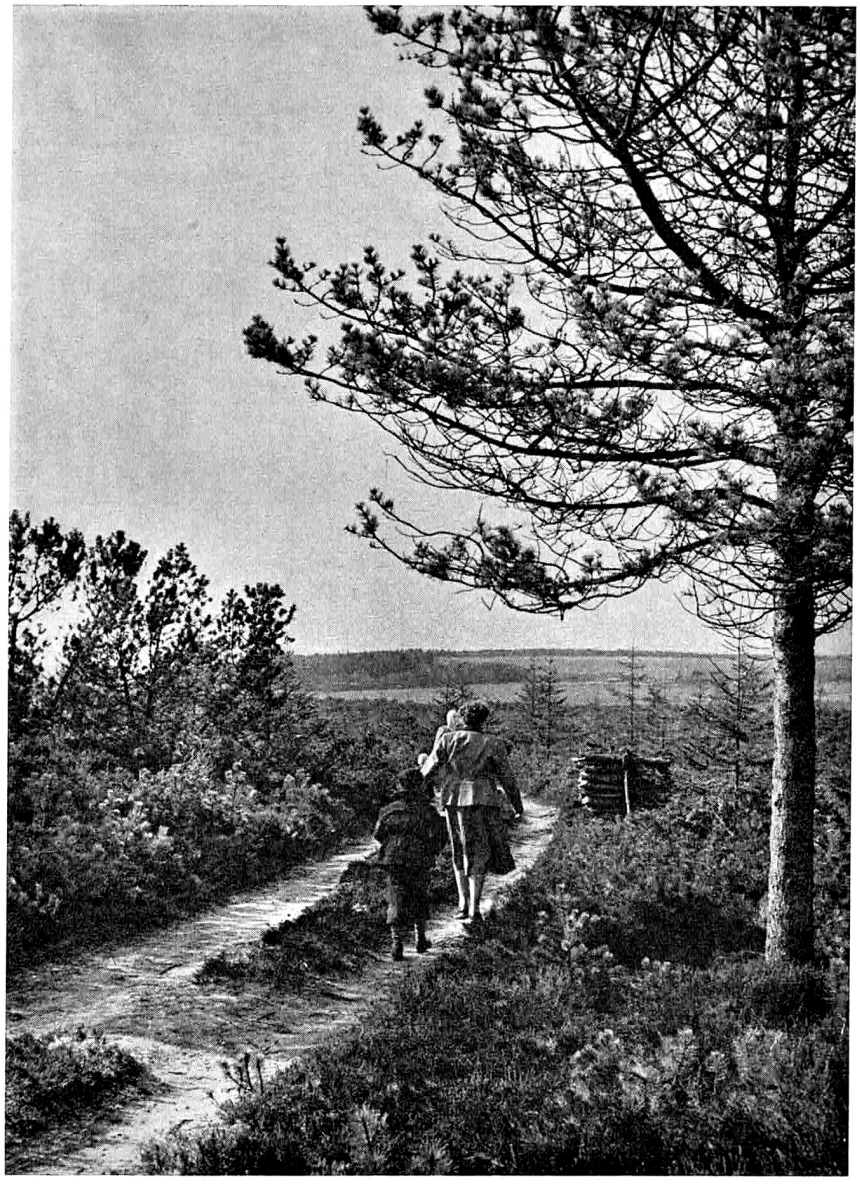
Plantør.

Da Esbjerg kommune under første verdenskrig erhvervede Guldager plantage og de hedearealer, hvor nu Sjelborg plantage er beliggende, var motivet til købet sikkert mere at sikre sig beskæftigelsesmuligheder; medens de rekreative muligheder, afstanden fra Esbjerg taget i betragtning, vel nærmest måtte anses som noget sekundært.

Plantningssagen var dengang på sit højeste i Midt- og Vestjylland, og sandsynligvis forudså man i de opvoksende beplantninger en mulighed for en vis økonomisk afkastning.

Ved de senere køb af Marbæk plantage, arealerne på Fanø m. v. var forholdet sikkert vendt om, selv om en vis økonomi i dele af de beplantede arealer stadig er et incitament, som ikke må undværes, især da en bevoksning i fuld produktion også rent æstetisk meget let kan tage konkurrencen op med en bevoksning, der står og vantrives.

Marbæk plantage er som bekendt

Plantagevej i Marbæk.

Vej i Sjelborg plantage.

tilplantet i tidsrummet 1904—1910. Altså er træerne i plantagen stort set lige gamle. Dette forhold bevirker, at foryngelsen eller gentilplantningen af plantagen egentlig skulle være foregået indenfor nogle få år, og egentlig burde have været afsluttet for en halv snes år siden.

Af forskellige grunde har man bevidst søgt at undgå dette og strække gentilplantningen over en årrække. Dette bevirker dels, at skovbilledet bliver meget mere varieret, dels at arbejdet med hugst og gentilplantning — også fremover — sker kontinuerligt og ikke hober sig på indenfor nogle få år.

Der er også andre tekniske grunde til en sådan disposition. F. eks. kan en ensaldrende plantage, der måske ydermere består af næsten samme træart, være mere udsat for sygdomsangreb m. v.

I løbet af ca. 5 år skulle gentilplantningen af Marbæk plantage stort set være tilendebragt, men inden de små, nye træer vil kunne ses i landskabet (sandsynligvis om 10—15 år), vil Marbæk plantage sikkert få et lidt uplejet udseende, f. eks. vil de gamle træer i nogen udstrækning gå ud eller vælte i storme; men det skulle, som det forhåbentlig fremgår af ovenstående, kun være en overgang.

Gentilplantningen af Sjelborg og Guldager plantager vil, da bevoksningerne dels er yngre end Marbæk plantage, dels består af træarter, der opnår en højere alder, ikke give de samme problemer som Marbæk plantage.

Med de seneste års jordspekulation i erindring tør man næsten ikke tænke på, hvordan f. eks. terrainet omkring Marbæk og Sjelborg plantage og på Fanø ville have set ud, hvis ikke Esbjerg kommune havde stået som ejer. En tur langs stranden nord for Hjerting kan give en anelse herom.

Man kan vist hurtigt blive enige om, at landskabet ved Marbæk — Sjelborg — så typisk vestjydsk som det jo er — rummer så mange skønhedsværdier, at en udnyttelse af landskabet rekreativt — ud over den rekreative værdi, der ligger i det rent æstetiske — må ske med en meget nænsom hånd.

At Esbjerg byråds skovudvalg hylder en teori, der tangerer det nævnte, kan man let overbevise sig om ved et kik ud over landskabet fra højdepunktet i den fredede hede nord for Sjelborggården.

Som nævnt omstående ejer Esbjerg kommune betydelige arealer ved Karlsgårde Vandkraftværk, der administreres af byrådets tekniske udvalg.

Det må vel indrømmes, at den produktion af elektricitetet, der foregår i Karlsgårde, får mindre og mindre betydning, efterhånden som de store kraftværker udbygges. Forholdet kan måske forrykkes lidt, hvis brændselspriserne igen skulle stige (fællesmarkedet?), men stort set må man vist indrømme, at denne form for fremstilling af elektricitet er passé, og det er forståeligt — også når man tager afstanden fra Esbjerg i betragtning — at der har været rygter fremme om salg af Karlsgårdeværket.

Imidlertid rummer arealerne derude så megen egenartet skønhed og så mange rekreative muligheder, at man må håbe, at Karlsgårdeværket ikke — hvis det engang skal sælges —bliver solgt til den første den bedste; for der er ingen tvivl om, at enhver jordspekulant med respekt for sig selv ville gnide sig i hænderne ved at få fat i et sådant terrain.

I det sidste årstid har man af og til hørt om de bestræbelser, frednings-

planudvalget for Ribe og Ringkøbing amter udfolder for at få etableret en naturpark her i det sydlige og vestlige Jylland, og at man er interesseret i at lade Esbjerg kommunes arealer ved Marbæk—Sjelborg og på Fanø indgå i en sådan.

Sådanne naturparker er efterhånden ikke ualmindelige i Holland og dele af Tyskland. Behovet for rekreative områder er jo f. eks. i Holland betydeligt større end her. Med små 12 millioner indbyggere på et areal som Jylland og Fyn, og et sommerbesøg af tyske turister, der, hvor utroligt det end lyder, er betydeligt større (endnu da) end her i landet, har man problemerne langt tættere inde på livet, end vi har. Men — hvis »disse for vort land så gunstige tider« fortsætter, er der vist ikke megen tvivl om, at vi om få år har 5 dages arbejdsuge overalt. Hvis samtidig — det har man jo læst flere gange — hver familie i Danmark til den tid har mindst een bil, så er der vist ingen tvivl om, at der må kræves betydeligt fastere regler for benyttelse af den sydvestjydske natur, end vi har i øjeblikket, og det vil forsåvidt være rimeligt, om staten træder hjælpende til, når Vestjylland, herunder Esbjerg kommunes arealer ved Marbæk, Sjelborg, på Fanø og ved Karlsgårde, skal opsuge alle disse mennesker, der helt bestemt ikke alle er esbjergensere. Der kan f. eks. blive tale om — i takt med behovet — at indrette campingpladser, at bygge veje og toiletter m. v., at tilrettelægge nødvendigt opsyn o. s.v.

Hvis fredningsplanudvalget fremsætter ønske om at inddrage dele af Esbjerg kommunes rekreative områder i en sådan naturpark, vil alle fordele og ulemper ved et sådant tilbud højst sandsynlig blive gjort til genstand for meget nøje overvejelse.

Parker og lystanlæg.

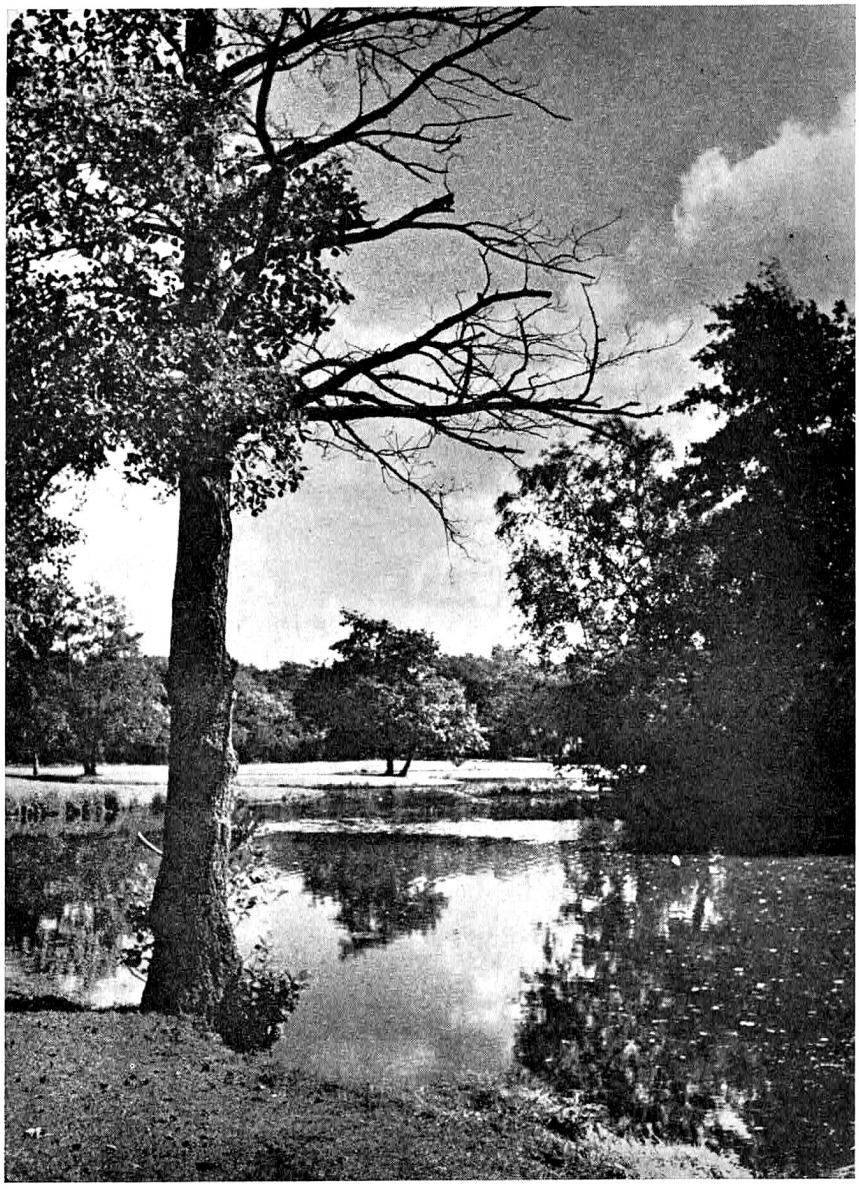
AF F. J. KLOUGART
Stadsgartner.

En opgørelse over de områder, der hører under Esbjerg kommunes udvalg for skove og lystanlæg, vil stort set omfatte alle de arealer som i kraft af deres anlægsform såsom skove, plantager, legepladser, boldbaner samt parker og andre grønne områder falder ind under begrebet: Kommunens rekreative områder.

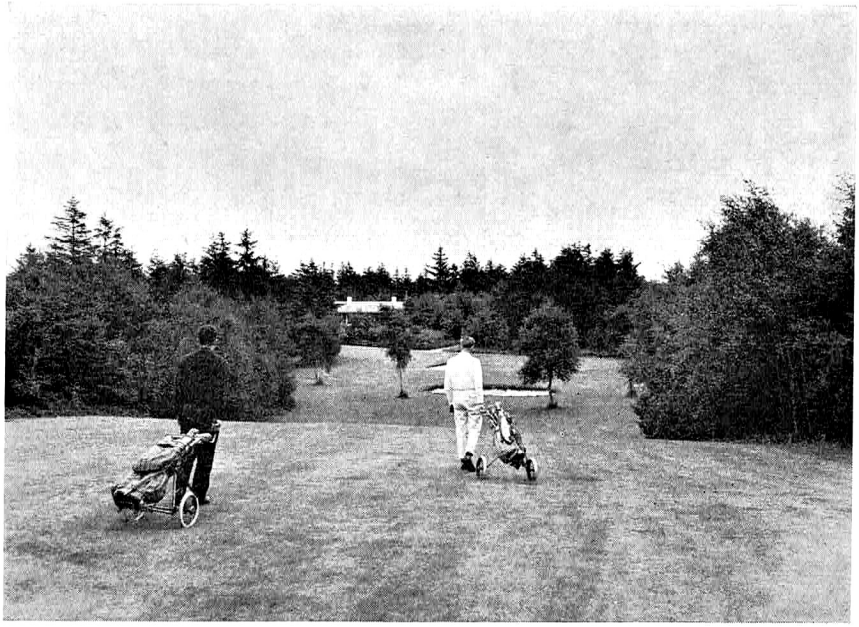
Udover en del engarealer nordvest for byen og et plantageareal på ca. 4,7 ha ved Jerne præstegård som ikke medregnes, kan følgende oversigt gives i ha:

Område	Bevoksning ha	Hede-klit ha	Ager-eng ha	Plæner ha	Ialt ha
Marbæk plantage	220,57	21,78	7,62		249,97
Sjelborg plantage	92,55	40,35	1,60		134,50
Guldager plantage	87,71		5,00		92,71
Gjesing skov og Spangsbjerg hospitals skov	49,86			9,75	59,61
Krebsestien	8,00				8,00
Vognsbøl mose	9,15			7,53	19,33 [1]
Vognsbøl plantage med skovstier	15,56			2,35	17,91
Strandskoven	14,23				14,23
Hede v. Tarphagevejen		2,39			2,39
Arealer v. Rindby på Fanø		142,72			142,72
Ialt ha	497,63	207,24	14,22	19,63	741,37

1) Heraf søareal 2,65 ha.

Sø i Vognsbøl park.

Golfbanerne i Nørreskoven.

Hertil kommer ca. 60 større og mindre grønne områder, der tilsammen udgør ca. 48,18 ha og hvor indgår så store områder som Byparken ved Havnegade, Lergravsparken, parkanlæg ved Gl. Vardevej, grønne områder ved Jerne Søndergård og vest for Esbjerggård samt beplantninger ved den nordlige bygrænse.

De fleste af disse områder er anlagt med henblik på rekreative og æstetiske formål og kan opdeles i følgende kategorier ifølge deres anlægsmåde:

Græs	195.200	m²
Beplantning	244.250	»
Gangarealer	14.380	»
Blomster	1.170	»
Legepladsarealer	4.800	»
Vandarealer og andre arealer	22.000	»
Ialt	481.800	m²

Medregner man desuden kommunens arealer ved Karlsgårde på ca. 265,77 ha, der med nutidens bedre transportmuligheder i lige så høj grad som arealerne ved Rindby på Fanø må siges at ligge indenfor de rekreative mulighedersområde, når man frem til et samlet område på ialt ca. 1.055,32 ha svarende til, *at der står ca. 190 m² af større eller mindre rekreativ betydning til rådighed for hver af Esbjerg kommunes beboere.*

Under begrebet kommunens rekreative områder kan desuden henføres mange andre arealer og heraf en hel del som udenforstående ikke umiddelbart ville henregne hertil, men som for den enkelte eller flere har mindst lige så stor betydning som rekreativt område, som de egentlige skovpark- og andre områder har for den øvrige del af kommunens beboere.

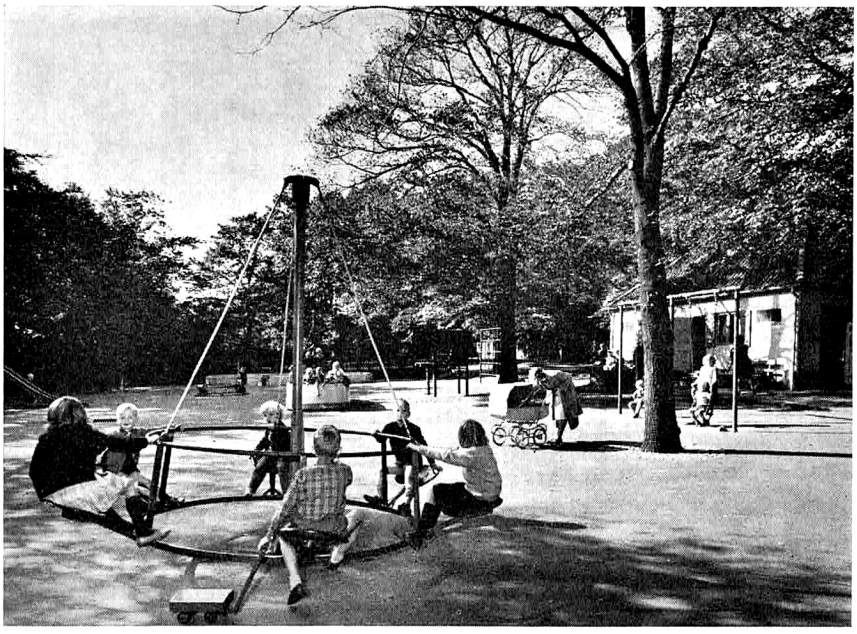
Her kan bl. a. henvises til de forholdsvis store grønne områder, der anlægges ved kommunens folkepensionistboliger, og hvor der f. eks i løbet af de sidste 9—10 år er udlagt ialt 18.600 m² eller 1,9 ha som rekreativt område for beboerne i boligerne ved Gejsingvej, Ewalds Allé og Strandby Kirkevej.

Ved Jubilæumsstiftelsen er der til 12 familier udlagt 4.200 m² (0,4 ha), og ved kommunens beboelsesejendomme er der udover gård- og vejarealer udlagt 36.850 m² (3,7 ha), dels som legepladser og dels som mere eller mindre grønne områder.

De grønne områder ved kommunens skoler, der omfatter det ikke helt ringe areal af 150.200 m² (15 ha), har vel knap så stor betydning for opfyldelsen af de voksne beboeres rekreative behov, men i høj grad for deres børn, selv om det for disses vedkommende bliver opfyldelse af behov under mere tvungne former.

Desuden må man ikke underkende, at disse områder kan betinge et ønsket parkmæssigt grønt og luftigt islæt i et måske mere trist byområde.

På samme måde indgår kirkegårdene ved mindelunden for fiskere ved Hjertingvej som grønne pletter i byen med deres tilsammen ca. 395.000 m² (39,5 ha), hvoraf en del af området ved Fourfeld Gravlund midlertidigt

Legeplads i byparken.

er udlagt som et mindre parkanlæg med søer, græsarealer og beplantning.

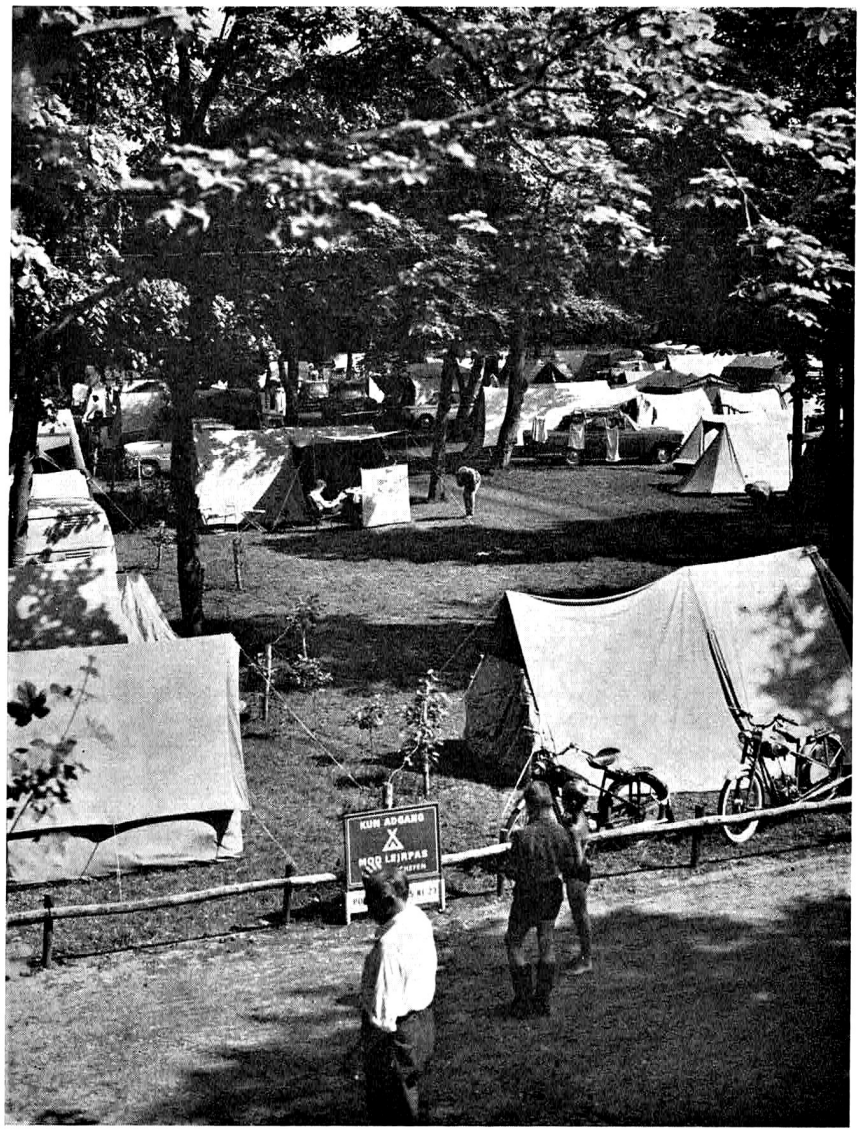
Endelig må det bemærkes, at når man i almindelighed taler om en by's rekreative områder, tænker man ikke alene på de muligheder, et bysamfund søger at anskaffe sig ved anlæg af grønne områder, legepladser og idrætspladser og hvad der nu hører under begrebet rekreative områder, men også på de muligheder byen har i form af nærtliggende strandarealer, skove og plantager m. v.

Og netop med hensyn til naturligt forekommende arealer er Esbjerg ved sin beliggenhed blandt de bedre stillede her i landet. Selv om badeforholdene ikke alle steder er lige gode, giver de lange kyststrækninger på anden måde rekreative muligheder, og det samme gælder de mange nærliggende åer med gode muligheder for lystfiskeri.

Men holder man sig nu udelukkende til de foranstaltninger, bysamfundet Esbjerg igennem årene har søgt gennemført, viser de i indledningen nævnte arealopgørelser, at man ikke har manglet forudseenhed med hensyn til anlæg af rekreative områder til gavn for beboerne og til forskønnelse af byen. Visse skævheder er dog opstået gennem årene og herunder blandt andet de ringe legemuligheder som den indre by frembyder.

Nu er det let at pukke på fortiden i et sådant spørgsmål og bebrejde, at man ikke dengang søgte afsat arealer til legeformål, men dels må man erindre, at børnene dengang i den nuværende indre by ikke havde så forfærdelig langt til henholdsvis vandet til den ene side og de åbne marker til den anden, og alle steder med rige legemuligheder, og dels havde børn dengang tilsyneladende knap så megen tid til leg som nu om dage. Legemuligheder i den indre by er Esbjerg desværre ikke ene om at mangle — forhåbentlig ansporer det så til, at man ikke gør sig skyldig i den samme forsømmelse når det gælder de fremtidige muligheder for anlæg af legearealer.

En anden skævhed som gennem

Campingpladsen ved Grådybskolen.

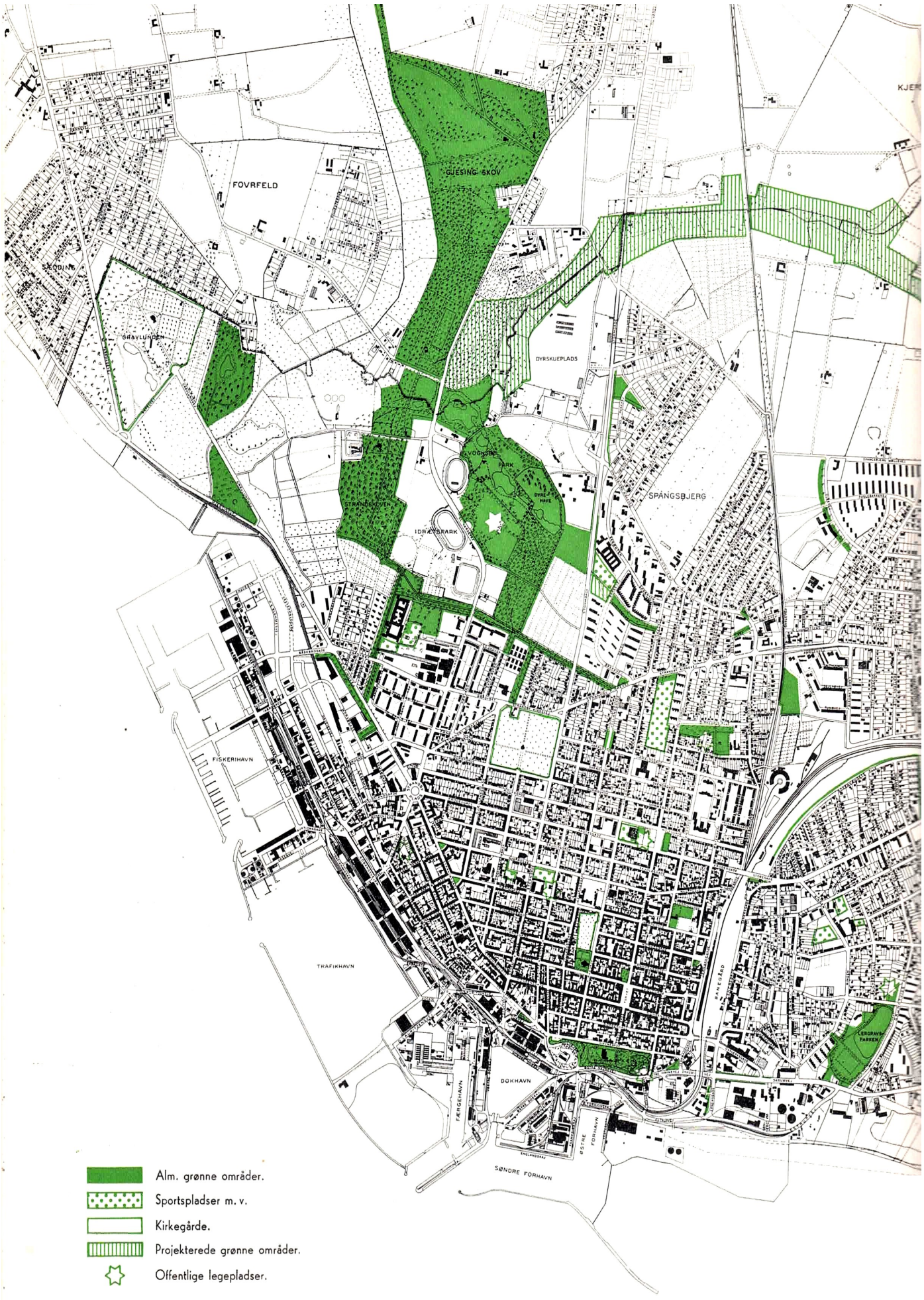
årene er opstået, er fordelingen af byens rekreative områder, som fortrinsvis er beliggende vest og nordvest for byen. Her har den dårlige jord og ønsket om en skærmning af byen mod den fremherskende vindretning vel været den naturlige årsag, men sikkert også det gamle begreb »hvad der ligger øst for jernbanen«.

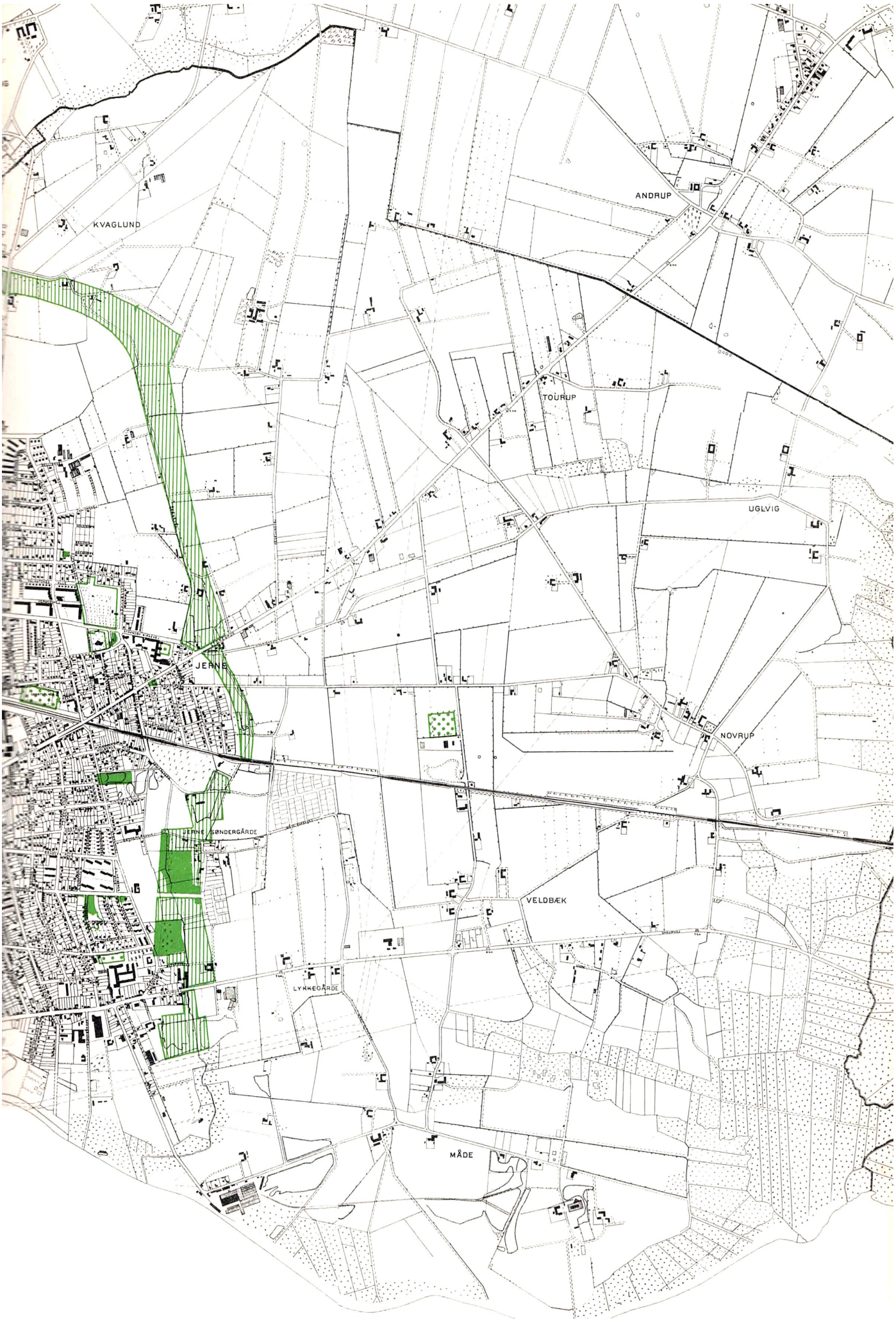
Den i byplanmæssig betydning skæve fordeling af de grønne rekreative områder bliver mere og mere iøjnefaldende, efterhånden som byen hurtigt udvider sig i østlig og nordøstlig retning, og det er en skævhed, der må rådes bod på indenfor en overskuelig årrække, især når man betænker hvorlænge det varer, inden man opnår en beplantning af nogenlunde størrelse og karakter under de herskende vindforhold m. v.

I den udarbejdede betænkning fra 1949 til en dispositionsplan for Esbjerg byområde er der i ret høj grad taget hensyn til en udbedring af denne skævhed, idet der gives forslag til inddragelse af arealer til fremtidige grønne rekreative områder.

Desværre viser udviklingen, at en dispositionsplan, også selv om den kun er at betragte som en rettesnor for byudviklingen, bliver noget laset i brug på grund af kompromisløsninger og ændringer i hidtil gældende synspunkter.

Områder, som tænkes udlagt til rekreative områder og for den sags skyld også eksisterende områder af samme

FOVRFELD
GJESING SKOV
SKODINE
GRAVLUNDEN
DYRSKUEPLADS
VOGNSBØL PARK
DYRE HAVE
STRANDSKOVEN
IDRÆTSPARK
SPANGSBJERG
FISKERIHAVN
TRAFIKHAVN
DOKHAVN
FÆRGEHAVN
ØSTRE FORHAVN
SØNDRE FORHAVN
BANEGÅRD
KERGRAVS-PARKEN
Alm. grønne områder.
Sportspladser m. v.
Kirkegårde.
Projekterede grønne områder.
Offentlige legepladser.

KVAGLUND
ANDRUP
TOURUP
UGLVIG
JERNE
NOVRUP
JERNE SØNDERGÅRDE
VELDBÆK
LYKKEGÅRDE
MÅDE

karakter, er blandt de første, som planlæggere og teknikeres øjne falder på, når der skal skaffes plads til nye veje og parkeringspladser.

Ved grundkøb søger Esbjerg kommune at fremskaffe de til byens udvikling fornødne arealer og herunder også de ifølge dispositionsplanen til grønne områder beregnede arealer.

I de senere år har man således erhvervet adskillige arealer mod øst og nord til den fremtidige byudvikling og herimellem flere arealer, der påregnes inddraget i den ofte omtalte »grønne ring«, som skal have forbindelse med de eksisterende grønne områder vest og nordvest for byen.

Ifølge en af stadsbygmesterens kontor udarbejdet skitse, der stort set følger de i dispositionsplanen foreslåede områder, skal denne »grønne ring« strække sig fra det i indeværende år erhvervede areal omkring »Paradissøen« syd for Darumvej, videre over de delvis erhvervede arealer ved Jerne Søndergårde, hvoraf en del blev anlagt og tilplantet i 1958—59, og en del kan forventes anlagt i løbet af et par år. Herfra går ringen nord for Jerne præstegård til jernbanen og videre igen til Strandby Kirkevej øst for den projekterede ringvej.

Fra Strandby Kirkevej og mod nord følger ringen Degnevejs østside, derefter de lavtliggende engarealer nord for byen og senere den nordlige bygrænse for endelig at forbindes med de eksisterende grønne områder vest for den nuværende dyrskueplads, der bliver skoleområde for den kommende teknikerby.

Det samlede areal, som på denne måde forventes inddraget til grønne rekreative områder, andrager omkring 70—80 ha, hvorfra formentlig går en del til den foreløbig skitserede ringvej.

Der skulle således ad åre blive mulighed for at foretage en spadseretur langs hele den grønne ring og her næsten udelukkende færdes i parklignende områder. Denne mulighed får nok mere teoretisk end praktisk interesse, såfremt udviklingen fremdeles går henimod ønskerne om mindst muligt slid på fodtøjet.

Trods den stigende interesse for at køre frem for at gå, bliver den planlagte udvidelse dog ikke overflødig. Der er i øjeblikket et meget stort udækket behov for arealer til fodboldspil, og dette bliver antagelig ikke mindre med årene. Lege- og hvilearealer vil der altid være brug for, og desuden kunne man tænke sig en kombination af kolonihaver og parkanlæg på en sådan måde, at et kolonihaveområde af mere permanent karakter indgår i det egentlige parkområde.

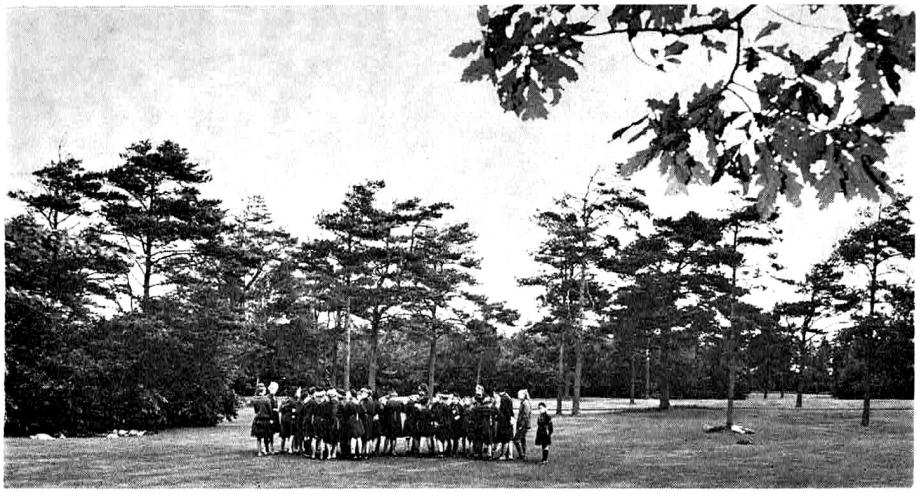
Det kan være vanskeligt at afgøre, hvor stort behovet vil blive for egentlige kolonihaver i fremtiden; den hidtil skete udvikling, hvor flere og flere ønsker eget hus og have, formindsker efterspørgslen efter kolonihaver, men så længe der endnu bygges etagebyggeri, vil der vel være et vist behov for disse haver, et behov som muligvis ville vise sig større, hvis man kunne garantere interesserede en længere lejeperiode end det normalt er tilfældet i kolonihaveområder, og i et kombineret park- og kolonihaveområde skulle man have de bedste betingelser for et garanteret længere lejemål.

Kolonihavebevægelsen har været af største betydning i arbejdet for at opfylde ønskerne om rekreative muligheder, og der findes trods udviklingen mange, der interesserer sig for spørgsmålet endnu.

Udover den omtalte grønne ring er der i de planlagte beboelsesområder øst for denne afsat plads til større og mindre grønne områder, ligesom der i øjeblikket arbejdes på at fremskaffe de fornødne arealer til anlæg af hårdt tiltrængte fodboldtræningsbaner i kvarteret omkring Novrupvej.

Ved forsøgsvis anlæg af foreløbig én skrammellegeplads nord for Fuglebakkekvarteret vil man indhente erfaringer om en muligt større aktivisering af børns leg, end de er i stand til at udfolde på kommunens 8 redskabslegepladser.

Med tidens bedre transportmidler kommer mulighederne for udnyttelsen af Esbjerg kommunes mere fjerntliggende plantage- og skovområder i langt højere grad ind i billedet som rekreative områder af betydning, end det tidligere har været tilfældet.

Parker og skove er spejderkorpsenes naturlige øvelsesterræn.

Pelsværk i verdensklasse — AF FISKEAFFALD

Af konsulent H. Toftegaard Hansen, Fredericia

Mink — et ord, der giver kvinder et drømmende udtryk i øjnene, og fylder mænd med lettere rædsel. Luksus, ja, og indtil videre kun for de få, i alle tilfælde som kåber og jakker, men som stolaer, capes og besætning ser vi det alligevel mere og mere her i Danmark, der jo som bekendt forstår at hævde sig godt på det internationale skindmarked.

Mink er efterhånden — som i alle tilfælde de fleste kvinder ved — andet og mere end det mørkebrune pelsværk, som for blot en halv snes år siden dækkedes af dette navn. Ønsker man mink i dag, findes der så mange farver og farvenuancer, at enhver kvinde kan få, hvad der klæder hende bedst. Der er de helt hvide til den store kjole den store aften. De sidste par år har det endda været muligt at gøre det hvide minkpelsværk endnu mere strålende og pompøst: Hvide samimink! Sami er fællesbetegnelsen for de langhårede mink. Dækpelsen er her længere end hos den almindelige mink, nærmest som Zobel. (Zobel hedder på engelsk sable, herfra *sa* sammensat med *mi* for mink). Indtil videre er sami minkene kostbare, der har kun været udbudt få skind.

Så er der de farvede mink, som er farvede fra naturens hånd. Alle de smukke farver, som minkene kan have, er de født med. Derfor er der dette levende, varme spil i minkskind. Et ad kemisk vej farvet skind virker dødt, der er ingen kontrast mellem underuld og dækhår.

De ganske lyse minktyper har de senere år været efterspurgte. Der er f. eks. pearl minken, der har den varme, bløde tone som ægte perler. Den er nået efter krydsning mellem en lys beigefarvet mink — palominoen — og silverblue minken. Det lyder såre simpelt, men kun 1/16 i 2. generation får den ønskede farve. Minken sætter ikke sit lys under en skæppe. Som den naturligste ting af verden tager den navn efter ædelstenene: Topas, en dejlig lys, brun og meget klædelig mink. Safir, den blåeste blå, og meget smuk til f. eks. sydens mørke kvinder. Den blå farvegruppe er forøvrigt yderst varieret: mørk blå aleutian, violet, lavender og cameosafir.

Og så grundlaget for alle de mange nye minktyper: Standardminken, som selv er undergået en forandring i det sidste tiår fra en mørkebrun, af og til nærmest mahognibrun mink til den gnistrende sorte, som idag betales lige så højt som de sarte lyse typer. Den står alle minkavleres hjerte nær — det ædle, det oprindelige — og at kunne fremstille en virkelig sort standardmink er vist inderst inde de fleste avleres ønske. Men det er svært, det tager år. Men når en avler et virkeligt fint resultat i standardmink, er han også sikker på at få sit navn kendt, endda ud over landets grænser.

Meget, meget mere kunne skrives om minkene. Men hvordan opdrætter man så disse ædle dyr? På noget så uædelt som fiskeaffald! Dette er nemlig minks hovednæringsmiddel, og på grundlag heraf fremstilles en luksusvare, som bringer stor valuta hjem: ca. 150 mill. kr. årlig og langt over halvdelen i hård valuta. — Det er naturligvis store mængder fiskeaffald, der bruges, og i indeværende sommer er vel anvendt ca. 60.000 tons, som pelsdyravlerne har betalt med 30—40 mill. kr.

Nu tror nogle måske, at man blot kaster fiskeaffald ind til minkene, og så går resten af sig selv. Det er langt fra sådan. Mink er fra naturens hånd kræsne. I naturen dræber de for deres fornøjelse, æder det bedste af byttet, lever og milt, og lader resten ligge. På farmen må man prøve at lave et foder indeholdende de næringsstoffer, som mink skaffer sig i naturen, d. v. s. man må tage vidtgående hensyn til aminosyre- og fedtsyresammensætning og sørge for passende indhold af vitaminer og mineraler. I modsat fald går det ud over størrelse og skindkvalitet. Det er ikke ligegyldigt hvilken slags fiskeaffald, man bruger. Man undgår f. eks. såvidt muligt affald fra fed fisk. Torske- og fladfiskeaffald regnes for bedst. I minkfarmens køkken bli-

ver fiskeaffaldet hakket til en fars, og denne udgør ca. 70 % af foderet. Nogle blander slagteaffald i foderet, og fiskefoderet nedsættes da med 10—15 %. I denne fars blander man så vitaminer, mineraler, korn, svinefedt, spiseolie og evt. kartofler.

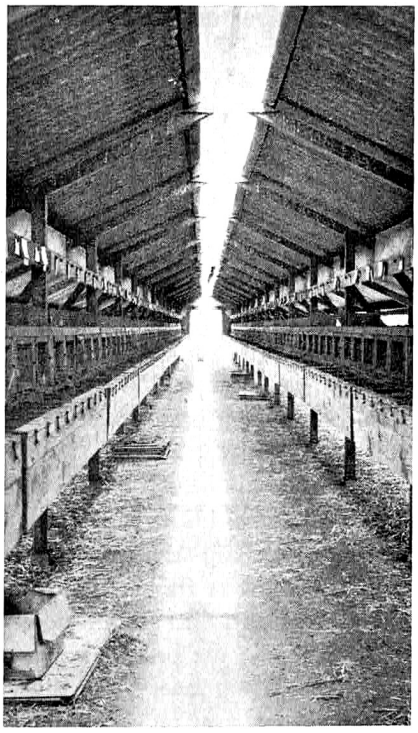
Foderplanen varierer fra farm til farm, men ét gælder overalt: frisk og godt fiske- og slagteaffald samt vitamin- og mineraltilskud. For netop at få det rette tilskud, foretrækker mange at købe en færdig tørfoderblanding. En del fabrikker landet over — bl. a. en i Esbjerg — fremstiller sådanne blandinger.

Det er store beløb, der skal investeres i en minkfarm, før den giver penge igen. Minkens bolig er fremstillet af lette trækonstruktioner og trådnet; men alt skal være meget solidt og omhyggeligt lavet, ellers er dyrene snart ude. Fig. 2 viser det indre af en minkhal. På fig. 3 ses en søskendeflok i juli måned af en broget type, og på fig. 4 ser vi, hvordan en mink bor, når familien i august måned skilles ad. Det er en netcylinder med halm hele vejen rundt. På fig. 5 ser vi ind i et moderne minkkøkken med tilhørende frysehus. I forgrunden til højre ses hakkemaskinen og bagved denne blandemaskinen.

Man fremstiller nu fodermaskiner, som det ses på fig. 6. Endnu er der ikke ret mange, men farme, der producerer 2—3000 skind og derover, er interesserede.

Pelsdyravlerne har deres egen salgsorganisation, Danske Pels Auktioner, som har til huse i en nybygget stor ejendom. Denne ejes af pelsdyravlerne og rummer endvidere administrationskontorer m. v. Man råder over en moderne forsøgsgård, og i samtlige landsdele er der specialuddannede konsulenter.

Det vil umiddelbart forstås, at det enkelte skind har kostet avleren en del, når det sælges på Danske Pels Auktioner. Og skindet skal så yderligere garves og forarbejdes, og når det endelig som en elegant cape eller stola eller måske hel kåbe præsenteres for Dem, vil De måske efter dette bedre forstå regningens størrelse.

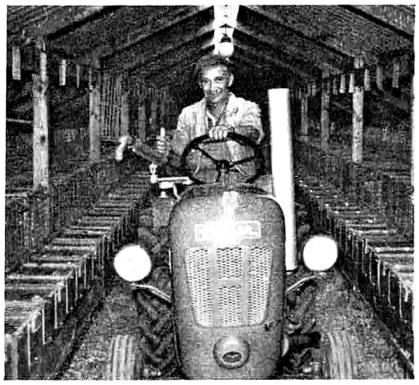
(Fig. 2).

(Fig. 3).

(Fig. 5).

(Fig. 6).

(Fig. 4).

ØRREDER

AF ADVOKAT J. G. BØDKER, ESBJERG

Hovedparten af den fisk, der behandles af fiskeeksportvirksomhederne på Esbjerg Fiskerihavn, er naturligvis saltvandsfisk, men siden afslutningen af sidste verdenskrig har der været en stadig stigende eksport af ørreder, der forsendes til udlandet i dybfrossen eller i nediset tilstand.

Eksporten af denne vare fra virksomheder på Esbjerg Fiskerihavn andrager nu årlig flere tusinde tons.

Det danske dambrugserhverv opstod allerede i slutningen af det forrige århundrede, men den store udvikling begyndte først nogle år efter afslutningen af sidste krig og fortsatte indtil 1958—59. Der oprettes stadig nye dambrug, uden dog nogen væsentlig stigning i den årlige produktion. Den samlede årsproduktion af eksportfærdige ørreder udgør i dag ca. 6.000.000 kg., repræsenterende en værdi på ca. kr. 40.000.000.

Danmark har særlig gunstige betingelser for produktion af ørreder, idet vore store vandløb har en nogenlunde konstant vandmængde året rundt. Der er ikke store udsving mellem sommer- og vintertemperatur, og der er let adgang til fiskefoder, idet hovedparten af det foder, der anvendes på dambrugene, er såkaldt skidtfisk og herunder navnlig småsild.

For at kunne oprette et dambrug skal man have en gyldig opstemningsret i det pågældende vandløb. Ansøgninger om godkendelse af dambrug behandles af landvæsensretter, og det bliver vanskeligere og vanskeligere at opnå sådanne tilladelser, idet de muligheder, der har været for at oprette dambrug ved gamle vandmøller og engvandingsanlæg, næsten alle er udnyttet.

Selve driften af dambrug indebærer adskillige risici. Gang på gang læser man i dagspressen om forurening af vandløb, og følgen heraf er ofte store tab for dambrugene.

Hovedparten af dambrugene er placeret ved de vestjyske åløb, og det er

Ørreder gøres klar til eksport.

derfor naturligt, at en væsentlig del af produktionen går til Esbjerg havn til videre forarbejdning. Iøvrigt har adskillige eksportører på Esbjerg Fiskerihavn anpart i dambrug i Vestjylland.

For saltvandsfiskeriet er de danske dambrug en god kunde. Når man regner med ca. 7 kg foder til at producere 1 kg ørreder, vil det sige, at dambrugserhvervet aftager godt 40.000.000 kg skidtfisk om året.

Eksporten af ørreder fra Esbjerg finder sted til England, Tyskland, Belgien, Frankrig og Italien samt i et ret væsentligt omfang til USA. En meget stor del eksporteres i farvelagte detailkartoner til salg fra frostboxe i detailforretninger og de store kædeforretninger, der jo navnlig har stor udbredelse i USA.

Adskillige kvanta ørreder eksporteres levende til Tyskland og Schweiz, men denne eksport foregår direkte fra dambrugene i jernbanevogne, der er forsynet med bassiner, og således at der under hele transporten tilføres vandet i bassinerne ilt fra medbragte iltflasker. I de senere år er man også begyndt at tranportere levende ørreder til udlandet pr. lastautomobil, hvilket har den fordel, at man kan køre direkte til de pågældende dambrug i udlandet, hvor ørrederne bliver udsat i dammene og derfra fordelt til hoteller og restaurationer. Hovedparten af de foreller, man ser i akvarier ved de forskellige turiststeder i det sydlige udland, stammer fra danske dambrug.

Det danske dambrugserhverv er et interessant islæt i den verdenskendte produktion af danske fødevarer, og der er næppe tvivl om, at erhvervet i dag kan se en god fremtid i møde. Nogen voldsom stigning i produktionen kan af praktiske grunde ikke finde sted, idet de fleste økonomisk forsvarlige muligheder for produktion af ørreder ved vandløbene er udnyttede. Den produktion vi i dag er nået op på, lader sig uden vanskelighed afsætte til lønnende priser, og skulle nogle af vore eksisterende markeder svigte, er der endnu uopdyrkede muligheder.

Afsætningen af danske ørreder i udlandet møder ikke nævneværdig konkurrence i Europa, men i USA udbydes ret store partier af japanske ørreder. Også på dette område er Japan indtil videre i stand til at producere til lavere priser end andre lande.

Mærkværdigvis har ørreder aldrig vundet stor indpas i den danske husholdning, hvilket formentlig kan tilskrives, at varen er temmelig dyr i forhold til anden fisk. Den stigende turisme har dog medført, at en del restaurationer her i landet har foreller på spisekortet.

Ørrederne fodres.

INDKOMSTFORHOLDENE

i Esbjerg i 1961

I. Indledende bemærkninger.

I nærværende hefte er — på grundlag af oplysninger fra Esbjerg skattevæsen — for skatteåret 1962—63 givet en oversigt over indtægts- og formueforholdene i Esbjerg, således som de fremgår af ligningen til personlig opholdskommuneskat. De i oversigten nævnte indkomstbeløb refererer sig ganske overvejende til kalenderåret 1961 og formuebeløbene til udgangen af dette år.

Tilsvarende oversigter er tidligere givet her i tidsskriftet. Den sidste — for skatteåret 1961—62 svarende til kalenderåret 1960 — findes i tidsskriftet december 1961.

Ved indkomst forstås overalt den ansatte indkomst, d. v. s. den skattepligtige indkomst efter fradrag af betalte personlige skatter, de i henhold til skatteloven tilladte fradrag for forsikringer, kontingenter m. v., herunder lønmodtagerfradrag, og de nedslag som ydes i henhold til ligningslovens § 22 og 23 (nedslag, der tilkommer pensionister og andre, og nedslag i anledning af sygdom, dødsfald m. m.).

Endelig må haves i erindring, at oversigten vedrører hovedligningen, d. v. s. at den er baseret på tal, hvoraf mange senere er ændret — i opad- eller nedadgående retning — af skattemyndighederne.

II. Hovedresultater.

Af tabel 1 fremgår, at antallet af skatteydere er steget til 24.249. Heri er ikke medregnet 774 skatteydere, som i henhold til bestemmelserne om beskatning af sømænd er opført på sømandsskattelisten. Af de 24.249 skattepligtige havde 4.367 en så lav indtægt (skalaindkomsten 0 kr.), at de ikke blev pålignet personlig opholdskommuneskat. Det fremgår videre af tabellen, at indkomsten i 1961 var 132 % større end i *1949*. I denne forbindelse må haves i erindring, at indførelsen af sømandsskatteordningen medførte, at den ansatte indkomst blev mindst 6 mill. kr. lavere, end den ellers ville være blevet.

Fra 1960 til 1961 steg indkomsten med 32,3 mill. kr. eller ca. 14 % (mod kun 8,9 mill. kr., eller ca. 4 % det foregående år). Som det vil fremgå af det følgende, indtraf der betydelige indtægtsstigninger i næsten alle erhverv.

Indtægtsstigningen er nærmere belyst i tabel 2, hvoraf det fremgår, at indkomsten pr. skattepligtig og pr. indbygger siden 1949 er steget henholdsvis *103 %* og *98 %*. Til sammenligning kan anføres, at pristallet i samme periode steg med 52 %, d. v. s. at indtægterne er steget betydeligt mere end pristallet. I denne forbindelse må i øvrigt tages i betragtning, at der i den nævnte periode er kommet gunstigere fradrags- og afskrivningsregler m. v., der medfører, at forskellen mellem indkomststigningen og prisstigningen er større end forskellen mellem de nævnte procentvise stigninger.

Af betydning for det almindelige velstandsniveau i byen er imidlertid ikke blot gennemsnitsindtægterne, men også hvorledes indtægterne fordeler sig på de skattepligtige. Det fremgår af tabel 3, at der har fundet en almindelig forskydning sted i opadgående retning.

I 1949 havde 83,4 % af de skattepligtige ansatte indtægter under 8.000

Tabel 1. **Antal skattepligtige og ansat indkomst.**

År	Antal skattepligtige	Samlet ansat indkomst	
		absolutte tal mill. kr.	forholdstal 1949 = 100
1949	21.211	112,0	100
1951	21.791	122,8	110
1953	22.146	144,6	129
1955	22.603	165,7	148
1957	23.189	186,6	167
1958	23.642	204,7	183
1959	23.526[1])	219,1	196
1960	23.824[1])	228,0	204
1961	24.249[1])	260,3	232

[1]) Heri er ikke medregnet sømænd under sømandsbeskatningen.

Tabel 2. **Gennemsnitlig ansat indkomst pr. skattepligtig og pr. indbygger.**

År	Gennemsnitlig ansat indkomst			
	pr. skattepligtig		pr. indbygger[1])	
	absolutte tal kr.	forholdstal 1949 = 100	absolutte tal kr.	forholdstal 1949 = 100
1949	5.280	100	2.364	100
1951	5.640	107	2.518	107
1953	6.530	124	2.901	123
1955	7.330	139	3.235	137
1957	8.048	152	3.555	150
1958	8.660	164	3.821	162
1959	9.312	176	4.016	170
1960	9.568	181	4.122	174
1961	10.735	203	4.675	198

[1]) Ved årets slutning.

Tabel 3. **Antal skattepligtige fordelt efter den ansatte indkomst størrelse.**

Ansat indkomst kr.	1949 %	1951 %	1953 %	1955 %	1957 %	1958 %	1959 %	1960 %	1961 %
under 2.000 ...	23,4	24,3	22,5	20,8	18,2	16,8	14,7	13,2	12,5
2.000 — 3.999	17,9	15,1	14,2	13,2	13,5	13,7	13,3	12,9	11,2
4.000 — 5.999 ...	22,3	16,6	12,0	10,7	8,9	8,7	8,4	8,5	8,6
6.000 — 7.999 ...	19,8	22,1	19,2	15,5	10,8	9,7	9,0	8,5	7,3
8.000 — 9.999 ...	7,9	10,8	14,7	16,2	16,6	14,6	13,5	12,1	9,2
10.000 — 14.999 ...	5,9	8,1	12,3	16,2	21,8	23,7	26,1	28,9	29,0
15.000 — 19.999 ...	1,5	1,6	2,8	4,0	6,4	7,6	8,8	10,1	13,1
20.000 — 49.999 ...	1,2	1,2	2,1	3,1	3,6	4,8	5,7	5,4	8,5
50.000 og derover ...	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,4	0,5	0,4	0,6
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabel 4. **Antal skattepligtige og samlet ansat indkomst i 1961 fordelt på hovederhvervsgrupper.**

Erhvervsgruppe	Antal skattepligtige	Samlet ansat indkomst 1.000 kr.	Procentvis fordeling af skattepligtige	Procentvis fordeling af ansat indkomst
1. Selvstændige landbrugere	88	864,0	0,4	0,3
2. Landbrugsmedhjælpere	33	231,0	0,1	0,1
3. Andre under landbrug m. v. ...	161	1.939,6	0,7	0,7
4. Fiskeskippere og partfiskere	1.482	19.701,9	6,1	7,6
5. Håndværksmestre	753	12.323,1	3,1	4,7
6. Direktører og fabrikanter	378	9.922,5	1,6	3,8
7. Selvstændige handlende	837	13.569,7	3,4	5,2
8. Andre selvstændige erhvervsdrivende	232	4.625,0	1,0	1,8
9. Funktionærer	2.112	27.168,7	8,7	10,4
10. Arbejdere	8.154	92.022,5	33,6	35,4
11. Tjenestemænd samt kontorpersonale	2.519	40.324,6	10,4	15,5
12. Liberale erhverv	312	8.842,6	1,3	3,4
13. Andre erhverv	2.684	11.165,4	11,1	4,3
14. Personer ude af erhverv	2.632	10.334,8	10,8	4,0
15. Andre uangivne erhverv	1.872	7.281,3	7,7	2,8
I alt	24.249	260.316,7	100,0	100,0

kr. I 1961 havde kun 39,6 % indtægter af denne størrelse.

Lidt over halvdelen af indtægterne (51,3 %) samler sig nu i indtægtsgrupperne 8.000—19.999 kr. I 1949 havde kun godt en syvendedel (15,3%) af de skattepligtige indtægter af denne størrelse.

Af de skattepligtige havde 23,7 % (5.751 personer) indtægter under 4.000 kr. Af disse var 4.489 personer — eller langt hovedparten — husassistenter, lærlinge og elever, folke- og invalidepensionister (hvoraf de fleste har fået nedslag efter § 22 eller § 23), rentiers m. v., andre personer ude af erhverv og andre uangivne erhverv.

III. Indkomstfordeling efter erhvervsgrupper.

I hovedoversigten s. 22-23 er der givet oplysninger om indkomstforholdene for de enkelte erhvervsgrupper. Idet man med hensyn til enkeltheder henviser til denne oversigt, skal man fremkomme med oplysninger af mere almindelig karakter.

Tabel 4 giver en oversigt over antal skattepligtige og samlet indkomst i 1961 fordelt på hovederhvervsgrupper og viser, hvilken andel de enkelte grupper har i den samlede indkomst. Af det samlede indkomstbeløb i 1961, ca. 260 mill. kr., falder godt $^1/_3$ på arbejdere, godt $^1/_7$ på tjenestemænd samt kontorpersonale, godt $^1/_{10}$ på funktionærer og knap $^1/_{13}$ på fiskeskippere og partfiskere. Personer ude af erhverv samt andre uangivne erhverv, der tilsammen udgør mellem $^1/_5$ og $^1/_6$ af de skattepligtige, har kun en andel på ca. $^1/_{15}$ af den samlede indkomst.

Tabel 5 belyser størrelsen af og bevægelsen i den gennemsnitlig ansatte indkomst i 1958—61 inden for de forskellige hovederhvervsgrupper. Det fremgår af tabellen, at liberale erhverv havde den højeste gennemsnitsindtægt. Derefter følger direktører og fabrikanter, andre selvstændige erhvervsdrivende, håndværksmestre, selvstændige handlende og tjenestemænd samt kontorpersonale.

Den gennemsnitlige stigning for samtlige skattepligtige har i 1959, 1960 og 1961 udgjort henholdsvis 7,5, 2,7 og 12,2 %, men disse gennemsnitsprocenter dækker over stærkt varierende svingninger inden for de forskellige erhversgrupper.

Særlig store svingninger er der inden for selvstændige landbrugere, fiskeskippere og partfiskere, selvstændige handlende, andre selvstændige erhvervsdrivende og tjenestemænd samt kontorpersonale.

En særlig interesse knytter der sig naturligt til fiskerierhvervet i videre forstand, idet dette erhvervs indtjeningsmuligheder er af særlig stor betydning for bysamfundets økonomi, jfr. artiklen: Erhvervsudviklingen i Esbjerg 1948—58 i dette tidsskrift januar 1960, hvoraf bl. a. fremgår, at $^1/_3$—$^1/_2$-delen af lønindtægten direkte og indirekte stammer fra fiskeriet.

Af den samlede indkomst i 1961 på 260,3 mill. kr. faldt 26,4 mill. kr. eller 10,2% på fiskerierhvervet, d. v. s. at fiskerierhvervet i videre forstand havde en lidt mindre andel af indtægterne end i 1960, da den udgjorde 10,5 %.

Tabel 6 er en oversigt over den gennemsnitlige indkomst og bevægelserne i denne siden 1958. Den viser, at de store indkomstfald, som fiskeskippere, fiskeeksportører og partfiskere havde i 1960 er afløst af bety-

Tabel 5. **Gennemsnitlig ansat indkomst fordelt på hovederhvervsgrupperne 1958-61.**

Erhvervsgrupper	Gennemsnitlig ansat indkomst				Procentvis stigning		
	1958 kr.	1959 kr.	1960 kr.	1961 kr.	1958-59	1959-60	1960-61
1. Selvstændige landbrugere	9.178	10.075	8.967	9.818	9,8	÷11,0	9,5
2. Landbrugsmedhjælpere	4.989	5.278	5.872	7.000	5,8	11,3	19,2
3. Andre under landbrug m. v.	9.078	9.748	10.397	12.047	7,4	6,6	15,9
4. Fiskeskippere og partfiskere	15.839	15.527	12.127	13.294	÷ 2,0	÷21,9	9,6
5. Håndværksmestre	12.820	13.847	14.793	16.365	8,0	6,8	10,6
6. Direktører og fabrikanter	24.261	26.792	26.475	26.250	10,4	÷ 1,2	÷ 0,8
7. Selvstændige handlende	12.834	14.485	14.473	16.212	12,9	÷ 0,1	12,0
8. Andre selvstændige erhversdrivende	15.501	17.448	17.035	19.935	12,6	÷ 2,4	17,0
9. Funktionærer	10.129	10.806	11.208	12.864	6,7	3,7	14,8
10. Arbejdere	8.725	9.606	10.124	11.286	10,1	5,4	11,5
11. Tjenestemænd samt kontorpersonale	12.533	13.224	13.307	16.008	5,5	0,6	20,3
12. Liberale erhverv	22.843	22.833	23.647	28.342	÷ 0,0	3,6	19,9
13. Andre erhverv	3.406	3.614	3.280	4.160	6,1	÷ 9,2	26,8
14. Personer ude af erhverv	2.470	3.126	3.366	3.927	26,6	7,7	16,7
15. Andre uangivne erhverv	3.066	3.485	3.921	3.890	13,7	12,5	÷ 0,8
Tilsammen	8.660	9.312	9.568	10.735	7,5	2,7	12,2

Tabel 6. **Gennemsnitlig ansat indkomst og procentvis stigning for skattepligtige, hvis virksomhed er baseret på fiskeri.**

Erhvervsgruppe	Gennemsnitlig ansat indkomst				Procentvis stigning		
	1958 kr.	1959 kr.	1960 kr.	1961 kr.	1958-59	1959-60	1960-61
Fiskeskippere	20.254	18.264	13.923	15.198	÷ 9,8	÷23,8	9,2
Fiskeeksportører	18.751	21.425	19.393	26.731	14,3	÷ 9,5	37,8
Håndværksmestre med erhverv baseret på fiskeri	23.711	27.453	23.073	21.317	15,8	÷16,0	÷ 7,6
Partfiskere	14.468	14.736	11.402	12.538	1,9	÷22,6	10,0
Fiskepakkere	9.532	10.796	11.296	12.672	13,3	4,6	12,2
Andre arbejdere ved fiskeri	8.933	9.809	10.049	10.831	9,8	2,4	7,8
Tilsammen	14.920	14.957	12.173	13.419	0,2	÷18,6	10,2

Tabel 7. **Gennemsnitsindkomst pr. indkomstansat person.**

År	Århus kr.	Odense kr.	Aalborg kr.	Esbjerg kr.	Randers kr.	Horsens kr.	Kolding kr.
1955	7.008	7.500	7.132	7.660	6.646	6.380	7.054
1956	7.453	8.041	7.745	8.254	7.151	6.817	7.405
1957	7.722	8.417	7.934	8.442	7.526	7.161	7.754
1958	8.104	8.646	8.101	8.983	7.788	7.488	7.874
1959	8.731	9.459	8.710	9.666	. . .	8.048	8.978
1960	9.320	10.136	9.418	9.893	9.252	8.899	9.642
1961	10.432	11.280	10.502	11.060	10.553	10.115	10.514

delige indkomststigninger, og at håndværksmestre med erhverv baseret på fiskeri har haft faldende indtægter såvel i 1960 som i 1961.

IV. Sammenligning med andre større byer.

Tabel 7 viser gennemsnitsindkomsterne i de 7 største købstæder. Det bemærkes, at disse gennemsnitsindkomster er beregnet på grundlag af oplysninger om de ansatte indtægter før fradrag i henhold til § 22 og § 23, og at de derfor er noget højere end de foran omtalte gennemsnitsindkomster.

Tabellen viser, at i årene 1955—59 havde Esbjerg de højeste gennemsnitsindkomster, men at gennemsnitsindkomsterne i 1960 og 1961 var lavere i Esbjerg end i Odense.

V. Formueforhold.

Ved formueopgørelserne regnes der med formuegenstandenes statusværdier, der ofte er væsentlig lavere end disse genstandes handelsværdi. Desuden ses der bort fra indbo, gangklæder, smykker o. l. samt ikke forfaldne livsforsikringspræmier, idet disse værdier ikke er skattepligtig formue. De på dette grundlag opgjorte samlede formuer har ligesom indtægterne udvist en betydelig stigning siden 1949, idet den samlede formue er steget fra 178,8 mill. kr. til 423,0 mill. kr. eller med 138 %.

Antallet af formueejere er steget fra 11.520 til 13.597 eller med kun 18 %.

Den gennemsnitlige formue pr. skattepligtig med formue er steget fra 15.523 kr. til 31.259 kr., d. v. s. at den er fordoblet.

Erhvervsgrupper	Ans				
	0— 2.999 kr.	3.000— 3.999 kr.	4.000— 5.999 kr.	6.000— 7.999 kr.	8.000— 9.999 kr.
1. LANDBRUG, FISKERI m.v.					
10–12. Landbrugere, selvstændige	6	3	6	12	19
13. Landbrugsmedhjælpere	2	6	8	5	6
14. Arbejdere ved land- og skovbrug	—	—	—	—	1
15. Andre beskæftigede ved land- og skovbrug	1	—	—	1	2
16. Gartnere (selvstændige)	2	1	4	5	10
17. Gartnerimedhjælpere	3	1	5	6	14
18. Fiskeskippere (kutterejere)	25	3	17	22	31
19. Partfiskere	37	15	38	80	139
2. HÅNDVÆRK					
20. Håndværksmestre i næringsmiddelindustrien	2	—	4	7	10
21. Håndværksmestre i tekstilindustrien	—	1	1	3	3
22. Håndværksmestre i bygningsindustrien	3	4	5	12	21
23. Håndværksmestre i jern- og metalindustrien	—	—	—	2	1
24. Håndværksmestre med erhverv baseret på fiskeri	1	—	—	1	1
25. Håndværksmestre i andre erhverv	16	7	20	26	39
3. INDUSTRI, HANDEL OG TRANSPORT					
30. Direktører	1	1	1	4	7
31. Fabrikanter	6	1	2	7	6
32. Grosserere	—	—	1	—	1
33. Købmænd og detailhandlende m. v.	9	5	16	20	20
34. Handlende med manufaktur	2	4	6	3	4
35. Andre handlende	25	5	38	46	61
36. Hotelejere og restauratører	1	1	2	2	1
37. Vognmænd o. l.	3	1	7	5	20
38. Entreprenører	—	—	—	1	—
39. Fiskeeksportører	4	1	2	6	4
4. FUNKTIONÆRER					
40. Tekniske funktionærer	5	1	8	6	10
41. Butikspersonale	56	48	80	74	75
42. Repræsentanter	4	2	3	17	14
43. Tjenere	6	4	10	12	22
44. Underordnet personale ved søtransport	31	8	12	11	28
45. Andre funktionærer	12	10	31	42	47
5. ARBEJDERE					
50. Bagersvende	4	5	3	3	12
51. Murersvende	4	2	6	5	16
52. Snedkersvende	14	4	5	12	23
53. Smede- og maskinarbejdere	27	10	16	10	31
54. Svende og øvrige faglærte arbejdere	105	29	112	122	195
55. Arbejdsmænd	301	125	269	403	523
56. Chauffører, kuske og bude	85	41	47	42	66
57. Havnearbejdere	7	3	11	8	19
58. Fiskepakkere	4	5	9	10	30
59. Arbejdere ved andre erhverv baseret på fiskeri	7	5	12	21	38
6. TJENESTEMÆND SAMT KONTORPERSONALE					
60. Administrations- og kontorpersonale i offentlig virksomhed	3	—	8	8	13
61. Administrations- og kontorpersonale i privat virksomhed	20	14	27	48	86
62. Administrations- og kontorpersonale i øvrigt	2	1	8	7	16
63. Jernbane-, post-, politi- og toldfunktionærer	2	—	7	10	26
64. Andre tjenestemænd	9	7	7	20	29
65. Overordnet personale ved søtransport	3	—	4	4	6
7. LIBERALE ERHVERV					
70. Læger (selvstændige, praktiserende og overlæger)	—	—	—	—	1
71. Advokater	—	1	2	1	—
72. Tandlæger	—	1	—	—	—
73. Ingeniører og arkitekter (selvstændige)	2	1	—	1	1
74. Andre liberale erhverv	9	4	6	5	13
8. ANDRE ERHVERV					
80. Husassistenter o. l.	221	181	258	114	35
81. Lærlinge og elever	700	467	406	148	60
82. Folke- og invalidepensionister	1.389	186	273	101	79
83. Rentiers m. v.	34	14	34	64	121
84. Andre personer ude af erhverv	49	9	13	11	7
85. Andre uangivne erhverv	1.037	202	219	149	165
Tilsammen	4.301	1.450	2.089	1.765	2.228

elt efter erhverv og ansat indkomst.

dkomst					Skattepligtige i alt	Samlet indkomst 1.000 kr.	Gennemsnitlig ansat indkomst kr.	‰ af samtlige skattepligtige
10.000— 14.999 kr.	15.000— 19.999 kr.	20.000— 29.999 kr.	30.000— 49 999 kr.	50.000 kr. og derover				
32	8	2	—	—	88	864,0	9.818	3,6
5	1	—	—	—	33	231,0	7.000	1,4
1	—	—	—	—	2	20,1	10.050	0,1
7	1	3	—	—	15	205,4	13.693	0,6
27	6	6	2	—	63	784,0	12.444	2,6
41	9	1	1	—	81	930,1	11.482	3,3
122	115	64	20	2	421	6.398,6	15.198	17,4
452	224	73	3	—	1.061	13.303,3	12.538	43,8
35	29	35	10	1	133	2.460,7	18.501	5,5
15	3	—	1	—	27	325,9	12.070	1,1
65	55	50	21	4	240	4.335,3	18.063	9,9
22	12	8	3	1	49	880,9	17.977	2,0
2	4	4	4	—	17	362,4	21.317	0,7
90	43	27	16	3	287	3.957,9	13.790	11,8
56	59	60	49	22	260	6.837,6	26.298	10,7
18	21	28	16	13	118	3.084,9	26.143	4,9
10	16	14	7	6	55	1.463,6	26.610	2,3
82	43	50	15	2	262	4.026,5	15.368	10,8
8	9	12	6	2	56	993,0	17.732	2,3
137	59	48	30	15	464	7.086,6	15 272	19,1
8	4	8	8	3	38	900,1	23.686	1,6
44	30	13	9	3	135	2.171,5	16.085	5,6
2	—	1	—	1	5	109,9	21.980	0,2
10	7	6	6	8	54	1.443,5	26.731	2,2
86	106	80	16	—	318	5.627,4	17.696	13,1
185	55	26	2	—	601	5.705,9	9.494	24,8
99	63	36	4	—	242	3.545,0	14.648	10,0
30	8	3	1	—	96	975,7	10.163	4,0
78	38	1	—	—	207	2.122,5	10.253	8,5
248	168	79	10	1	648	9.192,2	14.185	26,7
57	17	8	—	—	109	1.352,7	12.410	4,5
116	43	7	1	—	200	2.595,8	12.979	8,2
127	60	20	—	—	265	3.397,0	12.818	10,9
277	108	40	2	—	521	6.805,7	13.062	21,5
919	359	118	11	2	1.972	24.122,2	12.232	81,3
1.578	429	77	2	—	3.707	38.026,0	10.257	152,8
345	149	34	1	—	810	9.006,6	11.119	33,4
75	27	4	—	—	154	1.801,7	11.699	6,4
102	48	14	—	—	222	2.813,4	12.672	9,2
77	32	2	—	—	194	2.101,4	10.831	8,0
111	98	57	9	—	307	5.025,6	16.370	12,7
223	152	112	12	2	696	9.878,8	14.193	28,7
45	15	13	2	—	109	1.432,5	13.142	4,5
404	196	50	8	—	703	10.207,8	14.520	29,0
142	101	176	90	7	588	11.932,1	20.292	24,2
32	42	25	—	—	116	1.847,8	15.929	4,8
1	2	10	13	22	49	2 418,8	49.363	2,0
3	2	4	9	5	27	965,7	35.766	1,1
2	1	9	7	3	23	730,5	31.760	0,9
11	25	25	8	8	82	2.145,4	26.163	3,4
22	19	33	14	6	131	2.582,2	19.711	5,4
6	—	—	—	—	815	3.428,0	4.206	33,6
62	19	7	—	—	1.869	7.737,4	4.139	77,1
50	2	3	—	—	2.083	5.659,3	2.716	85,9
162	14	12	2	1	458	4.374,7	9.551	18,9
2	—	—	—	—	91	300,8	3.305	3,8
70	13	11	5	1	1.872	7.281,3	3.889	77,2
7.038	3.169	1.609	456	144	24.249	260.316,7	10.735	1.000,0

I sikker havn i... Esbjerg

- 11 ugentlige eksportbåde til og fra England – det betyder hurtig og billig transport af Deres varer.
- En vare afsendt fra England via Esbjerg er i Sønderborg: 40 timer – Århus: 39 1/2 time – Odense: 38 1/2 time – Randers: 33 1/2 time – Struer: 36 timer – København: 39 1/2 time efter afskibningen fra Harwich.
- Regelmæssig paketfart til Hamborg.
- Jernbanespor ved alle kajer.
- 14 kraner med løftekapacitet indtil 35 tons.
- Rutinerede havnearbejdere, der har ord for at være de hurtigste i Danmark.
- **MULIGHED FOR STABIL ARBEJDSKRAFT**
- Frilager på toldboden.
- Vanddybde indtil 8,8 meter.

Forbindelser til og fra Esbjerg:

- Ca. 36 daglige godstogsforbindelser.
- Ca. 100 daglige persontogsforbindelser.
- 40 faste fragtruter med 220 ugentlige ankomster og afgange.
- 90 kølebiler med en lastkapacitet på 1450 tons.

UDNYT ESBJERG HAVN - DET ER TIL DERES FORDEL